

Remissvar Energimarknadsinspektionens rapport Energidelning och andra nyheter till följd av ändringar i EU:s elmarknadslagstiftning (Ei R2025:01)

Svensk Solenergi tackar för möjligheten att lämna synpunkter på promemorian.

Sammanfattning

- Energimarknadsinspektionens (Ei) förslag är inte utformat för att uppfylla syftet med energidelning och kan därför inte ses som en godkänd implementering av direktivet.
- Det bör ges incitament till lokal energidelning.
- Bättre förutsättningar för virtuell energidelning och icke-koncessionspliktiga nät är nödvändiga. Utan incitament kommer bland annat mer el förflyttas via fordon med V2G. El ska i första hand transporteras via ledning.
- Incitament för energidelning bör införas på tre nivåer, delning inom byggnad eller fastighet, delning mellan angränsande fastigheter samt delning inom ett nätkoncessionsområde.
- El som produceras och används inom en byggnad eller fastighet och därmed aldrig går ut på elnätet ska inte beläggas med elnätsavgift, det är inte förenligt med artikel 18 elmarknadsförordningen.
- Energidelning inom byggnad eller fastighet ska ske genom avräkning i en avräkningspunkt i stället för enligt Ei:s förslag.
- Arbetet med en Elmarknadshubb för datahantering behöver ske skyndsamt, och fram till dess måste elnätsföretagen ta ett större ansvar för system som möjliggör energidelning
- Ei:s förslag i rapporten Ei R2022:12 som skyddar fastighetsägare med gemensamhets el (IMD) när en hyresgäst vill välja en egen elleverantör behöver införas i ellagen.
- Reglerna för skatt på egenproducerad el måste ändras för att främja mer elproduktion och lokal konsumtion vid rätt tillfällen.

Ei:s förslag är inte ändamålsenligt

Enligt elmarknadsdirektivet är syftet med energidelning att konsumenters energikostnader ska kunna stå emot höga och volatila grossistmarknadspriser. Energidelning ska även ge en bredare grupp konsumenter möjlighet att bli aktiva kunder och öka användningen av förnybar energi genom att ytterligare privata kapitalinvesteringar tillkommer när ersättningsvägarna för producerad el blir fler. Tillsammans med lämpliga prissignaler och lagringsanläggningar kan energidelning bidra till att frigöra mindre konsumenters flexibilitetspotential.

Ei:s förslag ger inga tydliga fördelar för den som delar energi. Därför är det osannolikt att de föreslagna reglerna faktiskt leder till att någon kommer att börja dela energi – eller så sker det bara i mycket liten skala. Förslaget uppfyller alltså inte sitt syfte och kan därför inte anses vara en godtagbar implementering av EU-direktivet.

Ge incitament till lokal energidelning

El som produceras lokalt bör i första hand också förbrukas lokalt för att ge ett effektivt nyttjande av elnätet och minskade nätförluster. Genom att styra elanvändning från tider med låg lokal produktion till tider med hög lokal produktion kan besparingar ske genom minskade nätförluster och genom minskat behov av elnätsinvesteringar i infrastruktur både för produktion och konsumtion. Förlusterna i det svenska elnätet har de senaste åren varit i genomsnitt 11,5 TWh per år, till ett värde av omkring 11 miljarder kronor (inklusive utebliven energiskatt).

Det bör därför införas en reducerad elnätsavgift för den som använder lokalt delad el. Det bör anses vara förenligt med Elmarknadsförordningen artikel 18, om att nätavgifter ska återspegla verkliga kostnader. I rapporten argumenterar Ei för att elproducenter idag får nätnytttoersättning och att det därför skulle innebära en dubbel ersättning för samma nytta om även elanvändare fick en sådan ersättning. Det är dock ett felaktigt resonemang från Ei. Nätnytttoersättning beräknas på ett sådant sätt att inmatningen inte leder till högre ersättning under de tider när det redan finns ett överskott av el i nätägarens elnät. Under dessa tider borde i stället lokalt konsumerad el gynnas.

En annan felaktighet i Ei:s rapport är antagandet att en lägre elnätsavgift för lokalt delad el skulle innebära att incitament ges till energidelning även under de fåtal timmar när lokal delning inte skapar nytta i elnätet. Vi anser att det bör gå att utforma regelverk där incitament ges i princip endast när det skapar nytta.

Undvik ineffektiv elöverföring

Om inte incitament införs till energidelning via elnätet kommer el i högre utsträckning delas på annat sätt, till exempel via elfordon med V2G samt via icke-koncessionspliktiga elnät.

Icke-koncessionspliktiga elnät (IKN) är dock en möjliggörare för energiomställningen och en viktig del av äganderätten som behöver värnas och utökas. En fastighetsägare eller anläggningsägare ska självklart få anlägga egna ledningar utan att det lokala elnätsföretaget ska driva eller förvalta dessa. Exempelvis måste definitionen av avgränsat område för kraftparker ändras så att även solparker inkluderas. Det behöver även införas möjlighet att inom ett begränsat område ansluta konsumtion till sin kraftpark, flexibiliteten från sådan konsumtion (exempelvis vätgasproduktion) skulle leda till bättre nyttjande av intermittent elproduktion. IKN och energidelning via elnätet ska ses som kompletterande tekniker som har olika fördelar i olika situationer.

Att elnätet inte används fullt ut på grund av förlegade regler, samtidigt som vägnätet i stället används i större utsträckning för energiöverföring kommer vara ineffektivt och ofördelaktigt.

Områden för energidelning

Enligt elmarknadsdirektivet får medlemsländerna själva avgöra inom hur stort område energidelning ska tillåtas, dock inte större än ett elprisområde. Många länder har valt att tillåta energidelning inom betydligt mindre områden, och då även kombinerat med incitament i form av lägre elnätsavgift och skatt.

Svensk Solenergi anser att det förvisso inte är fel att tillåta energidelning inom ett helt elprisområde, men därutöver bör det införas incitament för energidelning som sker på mer lokal nivå.

Delning av el inom byggnad

Regeringen bör införa bestämmelser i ellagen att el som produceras och används inom en byggnad eller fastighet, och därmed aldrig går ut på det koncessionspliktiga elnätet, inte ska beläggas med överföringsavgift. Detta behöver införas för att Sverige ska efterleva förnybartdirektivet 21.4, om egenanvändning inom byggnad, och det är förenligt med Elmarknadsförordningen artikel 18, om att nätavgifter ska återspegla verkliga kostnader. Elnätsföretag tillåts idag ta betalt för överföring av el som inte överförs på deras elnät. De tar alltså betalt för en tjänst som de inte utför, ett förfarande som måste stoppas. Nuvarande regelverk är inte förenligt med elmarknadsförordningen artikel 18. Delning av el inom byggnad finns implementerat i många europeiska länder, bland annat Norge och Finland. Liknande regelverk bör införas i Sverige.

Avräkningspunkt i stället för anmält delningsavtal

Den el som egenanvänds inom byggnad ska avräknas av elnätsföretaget i en avräkningspunkt efter nätföretagets elmätare och fördelas till de olika elnätsabonnemangen via en enkel fördelningsnyckel. Den modell för energidelning som Ei föreslår, där de medverkande i energidelning ska anmäla ett delningsavtal och själva administrera detta, är direkt olämplig för energidelning inom byggnad. Det är för administrativt betungande och komplicerat för en fastighetsägare att administrera, i stället ska elnätsföretaget genomföra avräkningen eftersom de har tillgång till all data och eftersom alla elabonnenter i fastigheten deltar.

Delning mellan angränsade fastigheter

I Norge införs nu energidelning inom angränsade fastigheter samt fastigheter som skiljs åt av endast en väg eller vattendrag eller liknande. I Sverige är det möjligt med icke-koncessionspliktiga nät för överföring av delad energi för angränsande fastigheter, men det bör även införas möjlighet för delning via det koncessionspliktiga elnätet. Precis som i Norge bör även denna typ av delning ske via avräkning i en avräkningspunkt istället för via ett anmält energidelningsavtal.

Delning inom ett koncessionsområde

El som delas inom koncessionsområdet har potential att minska toppar i både inmatning och uttag från överliggande elnät.

Främja andra värden med energiskatten

En reducerad elnätsavgift för energidelning, som återspeglar nätbolagets verkliga kostnader enligt elmarknadsförordningen artikel 18, kan leda till ett bättre nyttjande av elnätet och samtidigt främja syftet med energidelning. Men för att ytterligare främja syftet med energidelning krävs att även energiskatten på el reduceras för viss energidelning.

Idag möjliggör skattereduktionen för grön teknik att alla de hushåll som äger och bor i småhus har möjlighet att producera sin egen el för att stå emot höga elpriser, samt öka sin flexibilitet och bli aktiva elkunder. Dessutom ökar deras acceptans för energi- och klimatomställningen.

För personer som inte äger sitt boende, eller som bor i lägenhet, finns inte någon liknande möjlighet idag. Ett väl implementerat regelverk för energidelning skulle möjliggöra att även dessa hushåll får möjlighet att delta i omställningen och bli aktiva, flexibla och mer prissäkra. Att skattemedel inte bara används för villaägare utan även för dessa hushåll är rimligt. Förslagsvis används reducerad energiskatt på delad el för samma områden och enligt samma kravbild som den reducerade elnätsavgiften.

Inför fler krav om det behövs

Ei menar att energidelning inte automatiskt leder till lägre kostnader för elnätet. För att det ska göra det krävs att energidelningen antingen styr användningen eller produktionen av el, eller är utformad för att förbättra det lokala elsystemets effektivitet.

Istället för att helt utesluta incitament för energidelning bör ytterligare krav på styrning införas på sådan energidelning som erhåller incitament.

Digital infrastruktur och mätning

Regeringen behöver skyndsamt se till att myndigheterna påbörjar arbetet med Elmarknadsutredningens förslag om att utveckla ett centralt dataregister, en elmarknadshubb. Fram till dess att en elmarknadshubb finns på plats måste det finnas krav på nätbolagen att ta ett större ansvar för system för mätdata och avräkning som främjar energidelning och en decentraliserad elmarknad.

Enligt EU:s direktiv (2019/944 & 2023/1162) ska smarta mätare möjliggöra energidelning och realtidsdata. Direktivet är alltså tydlig med att nätbolagens mätare ska kunna nyttjas för dessa tjänster. Ett beroende av tredjeparts-leverantörer kan bli dyrt för mindre aktörer som vill dela el.

Fritt val av leverantör

Enligt Elmarknadsdirektivet artikel 4 ska alla kunder på elmarknaden fritt kunna välja leverantör av el. Ei föreslår att ett tidigare förslag från rapporten Ei R2022:12 ska införas. Det innebär att även slutanvändare av el inom icke-koncessionspliktiga nät ska kunna välja leverantör fritt men att elanvändaren ska stå för kostnaderna för att möjliggöra detta.

För innehavaren av ett icke-koncessionspliktigt nät, exempelvis en bostadsrättsförening med gemensamhets el (IMD), kan det vara både kostsamt och krångligt att möjliggöra för en elanvändare att välja en egen elleverantör. Svensk Solenergi tillstyrker därför Ei:s förslag att kostnaderna ska överföras på slutkunden och att nätföretaget ska vara tvungen att leverera tjänsten om innehavaren av det interna nätet begär det.

Skattebefria egenanvändning

Regelverket för beskattning av egenanvänd el inom ett elnätsabonnemang måste ändras för att gynna lokal konsumtion av lokal produktion. Ta bort energiskatten på egenproducerad el för solcellsanläggningar över 500 kW. Att lägga skatt på något som man själv producerar och använder är orimligt och Sverige är i princip det enda landet i EU med denna skadliga skatt. Skatten begränsar dessutom onödigt många anläggningar till 499 kW. Den nuvarande gränsen innebär att de 8 000 största taken i Sverige (tillsammans över 45 miljoner kvadratmeter) inte används, eller till mycket begränsad del används, för solelproduktion, trots optimala förutsättningar. Ingen ny markyta skulle exploateras, samtidigt som skalfördelar skulle nyttjas vid elproduktion. Dessa tak skulle kunna ge 5 TWh ny elproduktion till Sverige i ett läge där låga elpriser de kommande åren är en förutsättning för Sveriges klimatomställning och konkurrenskraft.

Dagens regelverk innebär också stor administrativ börda för företag som äger flera mindre solcellsanläggningar som tillsammans uppgår till över 500 kW. Dessa företag behöver deklarerat hela sin elförbrukning till Skatteverket trots att de inte behöver betala någon ytterligare skatt till staten. Detta är ett rent administrativt hinder som begränsar många fastighetsbolags utbyggnad av egen elproduktion.

Anna Werner, vd Svensk Solenergi